

TECHNICKÁ UNIVERZITA

Fakulta textilní

Obor 31-22

TEXTILNÍ A ODĚVNÍ NÁVRHAŘSTVÍ

Zaměření textil

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Romana Tomsová

Vedoucí bakalářské práce : ak. mal. Svatoslav Krotký

Počet stran : 25

Počet obrázků : 20

Počet příloh : 3

Termín odevzdání : 30. května 1997 v Liberci

Fakulta textilní

Katedra textilního a oděvního
návrhářství

Školní rok: 1996/1997

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro Romana T O M S O V Á

obor 31 - 22 textilní a oděvní návrhářství

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 172/1990 Sb. o vysokých školách a ve smyslu studijních předpisů pro bakalářské studium určuje toto zadání bakalářské práce:

Název tématu: Bytový textil - ručně tkaný koberec, paravan

Zásady pro vypracování :

1. Výtvarné studie, návrhy.
2. Variantní řešení návrhu.
3. Zkoušky v materiálu.
4. Příprava realizace, realizace.

V 157/97 Tb

KTN/TON
25. 12. 1997
- 7. 12.

Obsah :

1 / Úvod	6
2/ Tkaní	7
3/ Koberce - historie	8
Kusové koberce	10
Inspirace, návrh	11
Volba barev	13
Vlastní realizace - technické údaje /koberce/	14
4/ Paraván - jako bytový doplněk v minulosti	16
Konstrukce paravánu	17
Návrh paravánu	19
Vlastní realizace - technické údaje /paravánu/	20
5/ Závěr - umístění v interiéru	21
Seznam odborné literatury	22
Příloha	23-25

Seznam příloh :

- 1/ Návrhy koberce
- 2/ Barevné varianty koberce
- 3/ Struktura koberce
- 4/ Návrhy paravánu
- 5/ Dokumentace realizovaných výrobků

Úvod

Byt a bydlení jsou jedním z hlavních prostředků z projevů fyzické a duchovní existence člověka a jako takové se dotýkají mnoha složek jeho života. Například textil, již od dávných dob byl začleňován do interiérů jako nezbytná součást, která plní funkci praktickou a zároveň se podílí na estetickém působení. Vedle toho má velmi obtížný úkol oživit interiér, dát osobitým prostorům individuální rysy. Textil je převážně nositelem barvy a dekoru, tudíž je tím, co výrazně působí na náš zrak. Umožňuje nám izolovat prostor, členit větší prostory a tepelnou regulaci. Působí na naši psychiku barvou, desénem; strukturou a povrchem působí na hmat.

Lze říci, že napomáhá k vytvoření atmosféry, uvolnění, uklidnění nebo naopak může působit podnětně, provokativně až agresivně.

Mezi textil patří koberce, které jsou v současné době nepostradatelné i v nejskromějších bytových poměrech. Koberce mohou být technologicky vyrobeny několika způsoby. Moje pozornost směřovala k ručně tkaným kobercům, které nejsou velkých rozměrů jako celoplošné. Tradici můžeme ještě nalézt v některých zemích jako je například Turecko, Egypt kde přechází technologie a motivy z generace na generaci. Po shlédnutí několika soukromě natočených záběrů a prohlédnutí několika výrobků, se stalo mým cílem odpoutat se od tradičních motivů, ale naopak použít zažitou technologii a vytvořit koberec, který vystihne charakter této doby.

Tkaní

Lidé nejdříve svá nahá těla oblékaly do kůží z ulovených zvířat. Postupujícím duševním vývojem a následkem pudu tvoření se naučily znát vlákniny, které byly poskytovány z rostlin a živočichů. Vzápětí následovalo umění, jak upravit vlákno na nit a vyrobené nitě spojit zakřížením. Je pravděpodobné, že na základě pletení vzali delší nitě, jež pak vedle sebe napínaly a jinými příčnými nitěmi zavazovaly. Ačkoliv nástroje byly velmi jednoduché dovedly vyrobit nejkrásnější díla.

Postupem času už tkanina nesloužila pouze jako ochrana před zimou. Stala se samozřejmostí v mnoha oborech, kde se bez ní neobejdeme. To znamená, že dnes již netkáme ručně, používáme automatické stavy, které nám zaručí vysokou produkci. Princip tkaní je však všude stejný, tj. podávání a provlékání útku mezi napnutými vlákny osnovy.

Ruční tkaní bylo omezeno především na uměleckořemeslné výrobky jako jsou gobelíny, koberce, ale také tašky, různé pásy a jiné doplňky, které dodají všedním věcem určité kouzlo.

Materiálem pro výrobu je vlna, bavlna, hedvábí, len, konopí a juta.

Vlna : se používá pro poddajnost, měkkost a lehkou barvitelnost.

Bavlna : je levný, pevný materiál, dříve byla u nomádů zpracovávána ručně.

Používá se jí jako osnovy i jako vazného útku, aby se tkanina zpevnila a nevlnila.

Hedvábí : je jeden z nejstarších ušlechtilých materiálů, schopný vysokého lesku a umožňující svou jemností maximální hustotu vazby.

Koberce - historie

Území dnešního Íránu je zřejmě kolébkou umění vázání a tkaní koberce. Nejstarší hmotné dokumenty byly objeveny v hrobě altajského knížete v jihosibiřském Pazyriku.

V evropském středověku sloužil koberec k ozdobě a oslavě nejvýznamnějších míst. V chrámu byl o svátcích zavěšen na stěnách nebo položen na stupně hlavního oltáře, který je tím odděloval od věřících. Přesvědčivější svědectví, než kusé písemné doklady podávají obrazy zejména italské a nizozemské, které zásluhou drobnopisného malířského pojetí dovolují nejen určit zemi, oblast, z níž koberec pochází, ale jsou i svědectvím o tom, jakou úlohu měl koberec v Evropě.

Na ploše koberců můžeme najít motivy rostlinné, živočišné a geometrické, kterou jsou včleněny do předem dané skladby. Vyjadřují určitou symboliku /např. trojúhelník - šachovnice značí štěstí, lilie - nevinnost, čistotu; růže - věčný život atd. / .

U muslimských koberců nebylo dovoleno zachytit podobu lidskou ani zvířecí. V koránu však nenajdeme výslovný zákaz. Islámští umělci jej vysvětlují Mohamedovým výrokem, podle něhož malíři podstupují nejkrutější z pekelných trestů, protože se pokoušejí napodobit tvůrčí akt boží. Tkalcova práce je těsně svázána s náboženstvím a příkazy. Občasná chyba, kterou na orientálním koberci odhalí pozorná prohlídka nevznikla nepozorností tkalce - je výrazem pokory , protože jen Aláh je neomylný.

Vzor koberce neměl tkadlec předem přesně předkreslený, řídil se jen základním schématem, ale především čerpal ze zásoby vzorů, které si uchoval v paměti. Pouze u luxusních koberců existuje vždy přesná předloha.

Koberec sloužil k osobnímu pohodlí, ale také vymezení posvátného prostoru, z něhož jsou vysílány modlitby, zdobí dům a zároveň slouží jako lůžko, přikrývka či sedlo, ve stepi vytvářel obydlí.

V tomto století můžeme v obchodech shlédnout masově opakující se perské vzory, vybírají se typy, které dosáhly na trhu obliby; mechanicky tvořivá umělecko řemeslná práce je nahrazena sériovou výrobou.

Kusové koberce

Hrají významnou roli nejen z hlediska výborné izolační a tepelné schopnosti, ale také proto, že udávají místnostem určité měřítko. Kusový koberec má schopnost zvýraznit, podtrhnout některou část nebo menší komplex nábytku. Další předností je optické zvětšení, zatímco celoplošný nám bude prostor zmenšovat. Stejně tak je pro měřítko místnosti důležitý vzor - velikost vzoru, druh, směr a barva. Velké motivy a tmavé barvy zdánlivě zmenšují, naopak drobné a světlé barvy zvětšují. Pro výtvarné řešení koberce je velmi důležité si uvědomit zda bude na koberci stát nábytek nebo jeho vzor bude stále viditelný. Kusové koberce mají funkci členící a půdorysně vymezují jednotlivé části obytného prostoru.

Jakýkoliv koberec, ať už kusový nebo celoplošný je pro uživatele dlouhodobá investice, musí dobře sloužit a nesmí omrzet.

Inspirace , návrh

Nejprve jsem hledala výchozí bod. Mojí snahou bylo zachycení prostředí, v němž žiji na černobílých fotografiích a později z několika desítek různých zátiší, předmětů, krajin, následoval výběr do kolekce, která byla zpracována.

Mojí hlavní inspirací se staly stromy, obklopující mne doposud a měla jsem čas vnímat jejich odlišnosti. Všechny stromy jsou stejné a přece každý je jiný. Liší se svojí délkou, stavbou koruny, tvarem kmenu, barvou , stínem, kořeny a kůrou. Těžko bychom hledali dva stejné. Vždy najdeme odlišnosti zapříčiněné různými přírodními vlivy.

Počáteční návrhy směřovaly k jednoduchým tvarům vycházejících z kmenů lesních porostů a s použitím dvou barev vznikly návrhy s kontrasty. V podstatě v této fázi bylo vytvořeno základní tvarosloví, které během další doby bylo pouze obměňováno, tudíž se stalo pro každý nový návrh výchozím. Následoval pozvolný přestup od dvoubarevných variant černožlutých na odstíny různých barev a jejich kombinací. Do mysli nenásilně pronikla myšlenka o propojení v různých úsecích a díky tomu získání jakési jednoty, celku, který by vytvořil uzavřenou kompozici. Spojení měly zobrazit větve různě rozmístěné po celé délce. Současně s tím se začaly měnit jednotlivé tvary, nabývaly podoby záměrně zužujících a rozšiřujících se čar, v okrajových částech spojených. Obvod koberce dostal podobu bordury, uzavírající celý motiv. Bordura je tvořena obrysem obdélníku, kde linka v jednotlivých místech se rozšiřuje a zužuje. Z řady návrhů byl vybrán jeden, který dominoval mezi ostatními svým klidem a vyvážeností.

Posledním bodem před vlastní realizací byly strukturní zkoušky a volba barvy. Zkoušky jsem zaměřila nejen na dostavu osnovy a útku, ale i na vytvoření různých efektů. Hlavním požadavkem koberců je především stabilita /struktury/,

což mi zaručí více vazby s menšími efekty, které dají prostor vyniknout barvám. K realizaci bylo použito vazby útkového rypsu.

Volba barev

Kořeny lidského vnímání a hodnocení barev vězí ve staré původní přírodě, kde se zrodily první vjemy, emoce, asociace, normy, abstrakce, soustažnosti a vášně, a že téměř celá dnešní emocionalita a symbolika barev vznikla v minulosti z pozorování a prožívání přírody. Barevná škála je velmi široká a je těžké určit nejvhodnější barvu.

Pro tento úkol jsem použila barevných variant s různými možnostmi, které měly vytvořit harmonické barevné kombinace - tón v tónu

- kombinace barev příbuzných
- a kombinace barev kontrastních.

Na základě těchto možností bylo zjištěno nepříjemné působení odstínů červených a naopak příznivě působícími se staly odstíny zelené a modré. Volba padla na zelenou, zelená je barvou přírody a zároveň barva, jejíž poloha se nalézá blízko středu barevného spektra, navíc je barvou se středními světlostními hodnotami, proto je pocíťována jako barva fyzické a fyziologické rovnováhy a má uklidňující a vyrovnávající účinek. Při volbě odstínů bylo mým záměrem volit různé zelené barvy od tmavých až po světlé a rozčlenění na ploše takové, aby nevznikla silně převažující pozice jedné barvy.

Vlastní realizace - technické údaje

/koberce/

Rozměr koberce : 140 cm x 200 cm

Koberec jsem tkala na dřevěném rámu o velikosti : 245 cm x 245 cm

Materiál v osnově : bavlněná příze /bílá/

Osnova musí být napnutá co nejpevněji a vlákna musí ležet paralelně k sobě navzájem, aby se útek mohl provlékat lehce nad vlákny osnovy a pod vlákny osnovy.

Každé osnovní vlákno bylo přichyceno smyčkou na horní části rámu a dolní části rámu. V této přípravné části před vlastním tkaním se vyskytly technické problémy. Na rám byl vyvíjen příliš velký ^{TAH} tlak nití, začal se prohýbat a praskat.

Proto bylo nezbytné soustředit značné úsilí na technické zlepšení rámu.

Dostava osnovy na 10 cm : 20 nití.

Materiál v útku : 80 % vlna

20 % PAD

Počet barev v útku : 4

Útek pokrývá celou osnovu tak, že není vidět a sám vytváří vzor.

Použitá vazba : útkový ryps

Pro záměnu barev v útku jsem použila principu křížení vlny, obtáčení vlny kolem osnovní nitě. Po utkání na vypnuté tkanině bylo provedeno scelení za pomoci velké jehly s velký uchem a tupou špičkou.

Doba trvání realizace : 220 hodin.

Paraván - jako bytový doplněk v minulosti

Oblíbenou a užitečnou součástí historických interiérů byly dělicí zástěny neboli paravány. Vznikly v dávné minulosti v Orientu /Čína, druhé tisíciletí př.n.l. /, kde zřejmě souvisely se způsobem bydlení, byly z lehkých přenosných konstrukcí, umožňujících variabilní členění interiéru. Jednalo se o jedno i vícedílné desky spojené závěsy, v rámové konstrukci na nohách, s lehkou textilní, papírovou nebo dřevěnou výplní, umožňující částečně prostorové dělení místnosti. Textilní paravány byly zdobeny výšivkou, papírovou malbou nebo tapetou, kožené tlačným ornamentem, malbou i zlacením. V Evropě se používaly již od středověku, ale širšího využití se dočkaly až od 18. a v průběhu 15. století. Kromě vícedílných paravánů dělicích místnosti, oddělujících lůžko nebo vytvářejících ve větších místnostech intimní klidové zóny, existovaly též jednodílové tzv. krbové zástěny z odolnějších materiálů, jejichž účelem bylo chránit uživatele místnosti od přímého sálavého tepla z krbu. Do ostatních evropských zemí se rozšířily z Anglie vykládané keramickými kachlemi nebo byly plechové zdobené malbou. Používaly se i ke kamnům ve 20. století pro tlumení žáru a stejnoměrné rozptýlení tepla po místnosti.

Dnes mají paravány především dekorační funkci. Účelně a nenuceně dělí obytný prostor, dodávají místnostem atmosféru a poskytují možnost uplatnit osobnost obyvatele.

Konstrukce paravánu

Mým úmyslem bylo navrhnout jednoduchou, tvarově nenáročnou a lehkou konstrukci, která by svým tvarem nepřitahovala velkou pozornost, ale podtrhla textilní výplň.

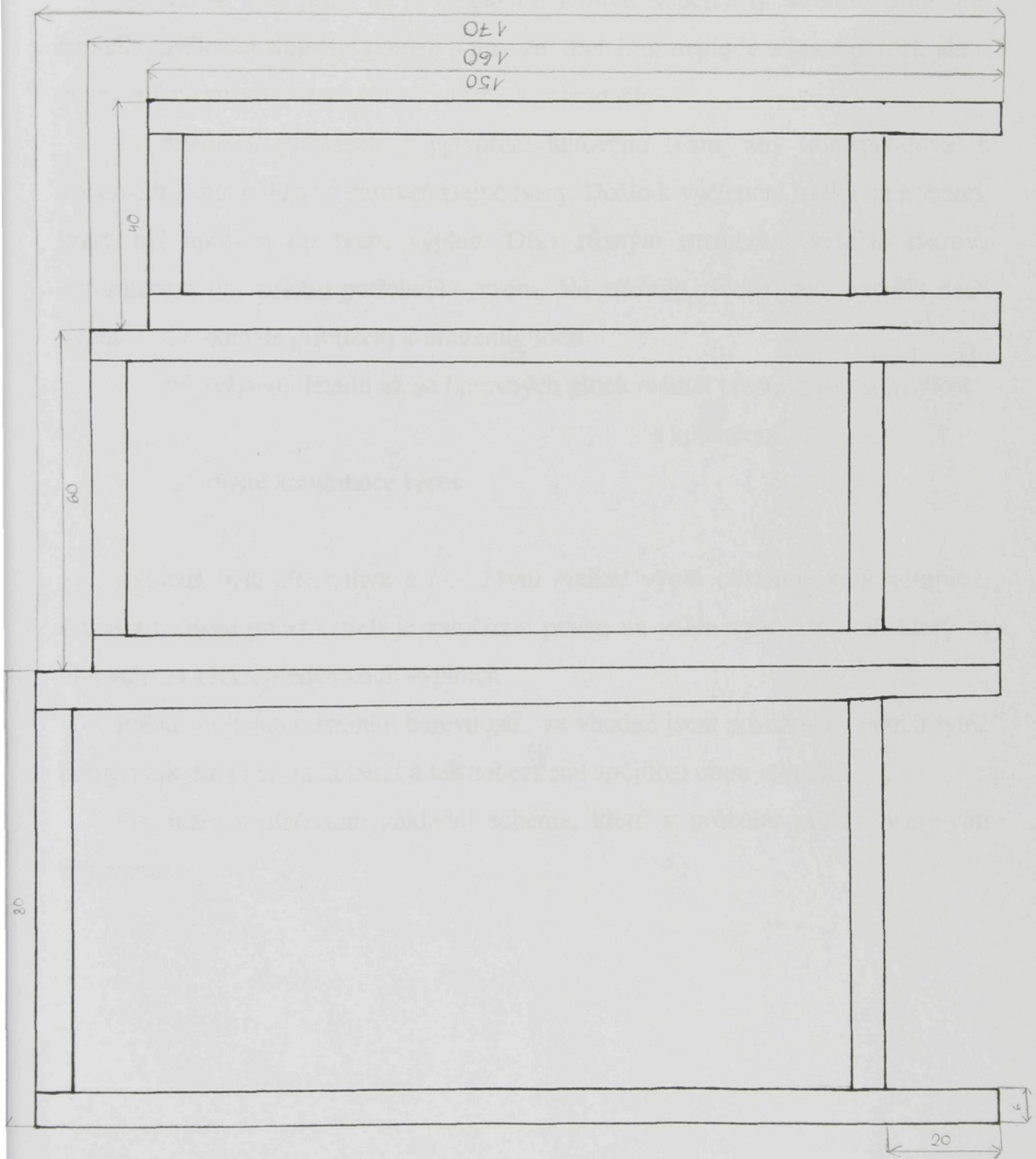
Konstrukce se skládá ze tří částí mající obdélníkový tvar, je ohebná ve dvou místech a vzor je řešen, tak aby nebyly všechny části nezbytné. Je to zástěna stupňující se zároveň po šířce i po výšce vždy u každé části o stejně velkou hodnotu.

Při absolutním rozložení dosahuje šířky 195 cm a nejvyšší díl sahá až do výšky 170 cm.

Podle nákresu, kde byly zadány rozměry vytvořila konstrukci truhlářská dílna. Výchozím materiálem pro výrobu se stalo smrkové dřevo pro svojí lehkost. Díky různé hustotě let smrkového dřeva mořením nebylo dosaženo jednotného barevného rázu, nýbrž vznikly úseky, které podtrhovaly již zmíněnou letitost. Tato otázka byla dodatečně řešena opakujícím namořením.

Nakonec byla provedena matová úprava.

UNITED STATES

Návrh paravánu

Má snaha byla příliš se nevzdálit od motivu koberce tj. stromů, a tak mě napadla myšlenka stejného použití s tím, že tentokrát nepůjde o lesní porost, ale o velmi známé stromy, které jsou v sadech a zahradách.

Po dlouhých pokusech o vytvoření takového tvaru, aby korespondoval s kobercem a měl odlišné a zároveň stejné tvary. Došlo k vyčlenění úseku na koberci, který byl upraven do tvaru výplně. Díky různým rozměrům vznikla tvarová deformace a tím získání potřebného vzoru. Na základě výřezu jsem navrhla další výplně : a / pomalé přiblížení k určitému bodu

b/ zvětšení detailu až do barevných ploch /námět přestává mít souvislost s kobercem/

c/ různé kombinace barev

Zvolená byla alternativa a / . První /velká/ výplň obsahuje celý komplex, druhá zmenšuje počet a třetí je zaměřena pouze na jeden vzor /stromu/, který se objevuje na všech předchozích výplních.

Pokud se jedná o stránku barevnosti , za vhodné jsem považovala použít tytéž barvy vyskytující se na koberci a tak zabezpečit spojitost obou výrobků.

Pro tkaní postačovalo základní schéma, které v průběhu prošlo tvarovými úpravami.

Vlastní realizace - technické údaje

/paravánu/

Rozměry výplní dovolily použít stejnou rámovou konstrukci, jako při výrobě koberce. Jednotlivé výplně byly tkány nad sebou a tak se mohla dodatečně usměrňovat, koordinovat tvarosloví a částečně barvy.

Velikost výplní : 140 cm x 70 cm

130 cm x 50 cm

120 cm x 30 cm

Osnovní příze : bavlna

Útková příze : 80 % vlna

20 % PAD

Zde je záměrně použito stejné kvality a barevnosti příze, aby výsledný efekt vytvořil dojem celku / spolu s kobercem /.

Použitá vazba : útkový ryps

Záměna barvy v útku : principem křížení vlny

Po utkání jednotlivých částí následovalo zašití osnovních a útkových nití, připravené díly byly vypnuty do konstrukce paravánu.

Doba trvání realizace : 230 hodin

Závěr - umístění v interiéru

Mé úsilí bylo zaměřeno na vytvoření dvou textilních výrobků, které do interiéru mohou být začleněny společně jako celek, ale i odděleně, aniž by vznikl pocit nepřítomnosti druhého.

Díky použití dřeva na konstrukci paravánu jsou vhodné kombinace s dřevěným nábytkem, korkem a kožešinou.

Nebude však snadné najít odstíny doplňující zelenou barvu. Z mého úhlu nejvhodnějšími při instalaci výstavy a během fotografování se staly tlumené odstíny modré, hnědé a šedé barvy, které jim dodaly správný charakter pro začlenění.

Umístění do pracovního prostředí a dětských pokojů je nevhodné. Je zřejmé, že budeme hledat spíše prostředí poklidné určené k odpočinku po denní námaze.

Seznam odborné literatury :

Textil v bytě - Z. Čechová, M. Švejda , nakladatelství Merkur v Praze 1987

Od uzlíku k tapisérii - M. Ackermannová, Praha 1978

Ornamentální koberce - E. Kybalová, Praha 1969

Barvy v bytovém interiéru - J. Hejzlar , nakladatelství Merkur v Praze 1972

Časopis - Domov č. 2 /93

